

Zarządzenie Nr 1/2025
Prorektor ds. dydaktyki Uniwersytetu SWPS
z dnia 12 czerwca 2025 roku
w sprawie określenia standardów i rekomendacji dotyczących form prac magisterskich
na kierunku studiów psychologia na Uniwersytecie SWPS

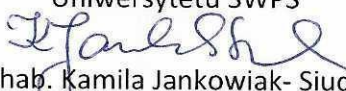
Na podstawie § 23 ust. 2a i 4 Statutu Uniwersytetu SWPS oraz § 7 ust. 2 i ust. 3 pkt 1 Regulaminu organizacyjnego Uniwersytetu SWPS stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 109/2023 Rektora Uniwersytetu SWPS z dnia 2 listopada 2023 roku w sprawie zmiany Zarządzenia Nr 79/2023 Rektora SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego z dnia 29 września 2023 roku w sprawie nadania Regulaminu organizacyjnego Uniwersytetu SWPS, zarządzam, co następuje:

§ 1

1. Określam standardy i rekomendacje dotyczące form prac magisterskich na kierunku studiów psychologia na Uniwersytecie SWPS w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszego zarządzenia.
2. Zobowiązuję dziekanów wydziałów, na których prowadzony jest kierunek psychologia na Uniwersytecie SWPS do dostosowania regulacji wewnątrzwydziałowych do standardów i rekomendacji, o których mowa w ust. 1.
3. Dostosowanie regulacji wewnątrzwydziałowych przez dziekanów, o którym mowa w ust. 2 powinno nastąpić od roku akademickiego 2025/2026.

§ 2

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Prorektor ds. dydaktyki
Uniwersytetu SWPS

dr hab. Kamila Jankowiak-Siuda,
prof. Uniwersytetu SWPS

Standardy i rekomendacje dotyczące form prac magisterskich na kierunku studiów Psychologia na Uniwersytecie SWPS¹

Prace magisterskie na kierunkach studiów Psychologia prowadzonych na Uniwersytecie SWPS są realizowane na studiach o profilu ogólnoakademickim i w związku z tym muszą mieć charakter prac empirycznych dostarczających wyników naukowych, które spełnią standardy formalne, merytoryczne i etyczne. Celem pracy dyplomowej jest weryfikacja efektów uczenia się, które obejmują pogłębioną znajomość terminologii naukowej z zakresu psychologii, umiejętność stosowania metodologii i analizy danych w badaniach psychologicznych w celu formułowania i weryfikacji hipotez badawczych. Osoby studiujące wykorzystują zdobytą wiedzę do interpretacji i prezentacji wyników badań empirycznych, dostrzegając różnice między wiedzą potoczną a opartą na dowodach empirycznych. Świadomie identyfikują ograniczenia stosowanych metod, co pozwala na krytyczne zrozumienie złożoności procesów psychologicznych i ludzkiego zachowania.

Praca magisterska powinna przyjmować jedną z uznanych w psychologii jako nauce form, które zapewniają rzetelność i wartość naukową wyników. Rekomendowane jest, aby prace dyplomowe przyjmowały formę:

1. Badań empirycznych: ilościowych (np. eksperymentalnych, korelacyjnych), jakościowych (np. analizy jakościowej zbiorów danych, studiów przypadków), lub mieszanych (połączenia metod jakościowych i ilościowych);
2. Metaanalizy, pozwalającej na integrację i krytyczną analizę istniejących wyników;
3. (Re)analizy danych zastanych z wartością dodaną, wykraczającą poza analizy wcześniejsze. Możliwa jest analiza danych pochodzących z dużych zbiorów (np. CBOS, GUS), ukierunkowana na odpowiedzi na konkretne pytania badawcze lub reanaliza udostępnionych danych z wcześniejszych badań. W tego typu pracach koniecznym jest podanie źródła danych.
4. Badań symulacyjnych, weryfikujących adekwatność modeli teoretycznych lub analitycznych;
5. Projektów interwencyjnych, obejmujących zaprojektowanie i empiryczną ewaluację skuteczności interwencji.

¹ Opracowane przez zespół zadaniowy w składzie: z ramienia Instytutu Psychologii: Paweł Ostaszewski – koordynator Zespołu, Wojciech Białaszek, Aleksandra Szymków-Sudziarska; z ramienia wydziałów: Wiesław Baryła, Sylwia Bedyńska, Julita Koszur, Elwira Brygoła, Karolina Zalewska-Łunkiewicz, Katarzyna Cantarero, Justyna Ziółkowska.

Niezależnie od wybranego podejścia, praca dyplomowa powinna być oparta na obowiązujących i uznanych w danym nurcie psychologii podstawach teoretycznych i metodologicznych. Uzasadnienie wybranego podejścia powinno być jednoznacznie sformułowane w pracy i opatrzone odnośnikami literaturowymi.

W przypadku badań ilościowych rekomenduje się zawarcie uzasadnienia dla przyjętej wielkości próby, na przykład poprzez zawarcie w pracy analiz mocy (lub zastosowanie innego adekwatnego podejścia uzasadniającego). Badania mogą mieć formę replikacji wcześniejszych opublikowanych badań. W przypadku takiej formy należy wskazać jednoznacznie replikowane badanie i uzasadnić potrzebę replikacji.

Zachęca się również do prerejestracji projektów badawczych w ramach seminarium magisterskiego, obejmującej tło teoretyczne, pytania badawcze i hipotezy, a także szczegółowy plan metodologiczny i analityczny. W ramach seminarium magisterskiego nie wymagamy, ale pozostawiamy do decyzji osoby studiującej i promującej czy należy skorzystać z oficjalnych serwisów prerejestracyjnych (typu osf.io lub aspredicted.org). W większości przypadków wystarczające będzie zapewne ograniczenie się do formy korespondencji pomiędzy osobami uczestniczącymi w seminarium a osobą pełniącą funkcję promotorską.

Wszystkie prace muszą być zgodne z wytycznymi dotyczącymi etyki badań. Za etyczną stronę prac odpowiedzialna jest osoba kierująca seminarium dyplomowym. Nie rekomenduje się przeprowadzania w ramach seminarium magisterskiego badań na grupach wrażliwych lub mogących wywołać pogorszenie dobrostanu osób uczestniczących. Opiniowanie wniosków badawczych osób studiujących przez wydziałowe Komisje ds. etyki badań regulowane jest przez regulaminy tych komisji. W przypadku badań realizowanych w ramach większych projektów naukowych konieczna jest zgoda kierownika projektu oraz jasne określenie wkładu osoby studiującej.

W załączniku 1 przedstawiono kryteria oceny pracy wraz ze skalą ocen, a w załączniku 2 podstawowe rekomendacje dla najczęściej realizowanych rodzajów prac empirycznych.

Rekomendowane kryteria oceny prac magisterskich

Teoria

1. Poprawność wykorzystania teorii i wyników badań psychologicznych do sformułowania własnego problemu badawczego (źródła, umiejętność selekcji wniosków z dotychczasowych doniesień empirycznych).
2. Poprawność sformułowanego problemu badawczego i hipotez badawczych.

Metodologia

1. Adekwatność doboru metod badawczych (próba, pomiar, procedura badania).
2. Umiejętność przeprowadzenia analizy i wnioskowania badawczego (analizy statystyczne / analizy jakościowe; interpretacja analiz i dyskusja rezultatów, w tym ograniczenia badań własnych, wnioski końcowe – w tym adekwatna ekstrapolacja)

Język i forma

1. Poprawność językowa (słownictwo naukowe, profesjonalne, stosowanie adekwatnych językowych zapożyczeń) i stylistyczna.
2. Zachowanie standardów edytorskich i strukturalnych pracy (aktualny, nauczany na studiach standard APA [obecnie APA 7], rozdziały, streszczenia, bibliografia, spisy tabel i rycin).

Skala ocen dla poszczególnych kryteriów

Ocena pracy magisterskiej powinna wynikać z opisowej części recenzji, w której należy uzasadnić ocenę w odniesieniu do kryteriów oraz wskazać mocne (np. innowacyjny pomysł badawczy, dotarcie do trudno dostępnej próby badawczej, wymagająca procedura badawcza, zastosowanie nowatorskich i zaawansowanych metod analitycznych) i słabe strony pracy (np. błędy w procedurze badawczej czy wnioskowaniu).

W zakresie punktowej oceny każde kryterium oceniane jest na skali sześciostopniowej:

- 0 – Nie spełnia kryterium
- 1 – Spełnia kryterium w dopuszczającym stopniu
- 2
- 3
- 4
- 5 – Całkowicie spełnia kryterium

Ocena na zero punktów któregośkolwiek z kryteriów skutkuje oceną niedostateczną pracy.

Przeliczanie sumy punktów na ocenę pracy:

- do 15 – 2,
- 16-18 – 3,
- 19-21 – 3+,
- 22-24 – 4,

- 25-27 – 4+,
- 28-30 – 5.

Rekomendacje dla najczęściej realizowanych rodzajów prac empirycznych

Badania eksperymentalne

1. Precyzyjna hipoteza badawcza

Przed rozpoczęciem badania konieczne jest sformułowanie precyzyjnych, konkretnych hipotez, najlepiej opartych na przeglądzie literatury. Hipotezy powinny być precyzyjnie wywiedzione z teorii lub z wyczerpującego przeglądu wyników poprzednich badań. Przykładem hipotezy wynikającej z przeglądu wyników badań są hipotezy o moderacjach uogólnień empirycznych, np. „Indukcja uważności osłabia uleganie pod wpływem techniki stopa w drzwi”.

2. Solidny projekt eksperymentalny

Dobór projektu badawczego (np. międzygrupowy, wewnątrzgrupowy) powinien być uzasadniony i podporządkowany hipotezie badawczej. Osoby studiujące powinny świadomie podjąć decyzję, jaki plan badawczy wybierają, znając zalety i wady planu międzygrupowego i wewnątrzgrupowego. Kryterium jakości projektu badawczego NIE powinien być stopień złożoności jego schematu. Przykładowo, proste badania eksperymentalne, które odpowiadają na ważne pytania teoretyczne i/lub aplikacyjne są bardziej wartościowe, niż złożone schematy badawcze o niskiej mocy, dostarczające niewielkiego przyrostu wiedzy.

3. Trafna operacjonalizacja zmiennych

Preferowane jest korzystanie z wcześniej przetestowanych i opublikowanych manipulacji eksperymentalnych oraz miar zmiennych zależnych. W przypadku oryginalnych (nowych) manipulacji i miar, dobrą praktyką jest wykazanie w badaniu lub badaniach pilotażowych ich trafności i rzetelności. Dobrą praktyką jest także mierzenie skuteczności manipulacji eksperymentalnej w ramach badania głównego (chyba, że ze względu na charakter badania nie jest to możliwe – np. eksperyment terenowy).

4. Adekwatny dobór próby i jej wielkości

Wielkość próby powinna być adekwatna do oczekiwanej siły efektu, w psychologii większość nietrywialnych efektów eksperymentalnych jest niewielka, dlatego próby badawcze powinny być adekwatnie duże. Wielkość próby powinna być uzasadniona, a proces decyzyjny, który doprowadził do decyzji o takiej a nie innej liczebności, powinien zostać opisany w pracy w podrozdziale „Metoda / Osoby badane”. Dobrą praktyką jest określenie wielkości próby przed badaniem korzystając z dostępnych narzędzi (np. G*Power). Proces rekrutacji uczestników musi być przejrzysty i zgodny z zasadami etycznymi (świadoma zgoda, prawo do wycofania się z udziału w badaniu bez utraty profitu).

5. Wysoka kontrola eksperymentalna

Badanie powinno charakteryzować się wysoką kontrolą eksperymentalną. Eksperymenty wymagają randomizacji (losowego przydziału uczestników do grup) oraz maksymalnej kontroli czynników zakłócających. Dobrą praktyką w badaniach eksperymentalnych jest określenie przed przeprowadzeniem badania metod i kryteriów sprawdzania, czy dany uczestnik podążał za instrukcjami i wykluczanie z analiz wyników uzyskanych od osób, które nie spełniły tych kryteriów. Przed przeprowadzeniem badania należy określić, czy będą stosowane miary sprawdzające uważne uczestnictwo w badaniu oraz czy niespełnienie kryteriów będzie podstawą do wykluczenia danych z analiz.

6. Przemysłana analiza danych

Statystyczne testowanie hipotez badawczych powinno być poprzedzone starannym przygotowaniem zbioru danych (poprawne kodowanie odpowiedzi, poprawne obliczenie wskaźników, opisanie zmiennych i ich wartości). Analizy statystyczne powinny być podporządkowane hipotezom oraz planowi badawczemu (np. zgodnie z pre-rejestracją). Należy w pełni raportować wszystkie wyniki, nawet jeśli są niezgodne z hipotezami lub nieistotne statystycznie. Jeśli opis wyników zawiera analizy niedotyczące (zarejestrowanych) hipotez należy to jasno zadeklarować. Zgodnie z obowiązującym standardem nie należy prezentować wartości liczbowych statystyk jednocześnie w tabelach i w tekście – wystarczy jedna z tych form. Nie ma potrzeby ilustrowania rysunkami lub tabelami wyników eksperymentów jednoczynnikowych z dwoma warunkami (testów A/B).

7. Odpowiednia dyskusja wyników

Dyskusja wyników powinna być podporządkowana problemom badawczym i hipotezom. Wnioski z badania własnego powinny być odniesione do wniosków z badań opisanych w literaturze oraz do teorii. Wnioski z badania własnego powinny być wyciągane z zachowaniem ostrożności i bazować na wynikach analiz statystycznych oraz ograniczeniach badania własnego. Wymagane jest omówienie ograniczeń oraz wad zastosowanej operacjonalizacji, a także wszystkich problemów, które pojawiły się podczas badań. Dyskusja powinna zawierać także omówienie implikacji opisywanego badania, które można podzielić na implikacje dotyczące teorii, dotyczące zastosowań psychologii oraz dotyczące przyszłych badań (krótki opis lepszego niż raportowane badania).

Badania korelacyjne

1. Precyzyjna hipoteza badawcza lub opis celu badania

Punktem wyjścia do przeprowadzonego badania korelacyjnego powinno być jasne zdefiniowanie głównych zmiennych teoretycznych w pracy i wskazanie podstaw teoretycznych takiej definicji. Kolejnym krokiem jest sformułowanie pytań badawczych, hipotez lub co najmniej celu badania. Wszystkie te elementy powinny zostać sformułowane na bazie przeglądu aktualnej literatury przedmiotu, ze szczególnym uwzględnieniem prac z ostatnich lat (np. 10 lat). Możliwe jest także postawienie pytań niekierunkowych, lub wskazanie ogólnego celu pracy w sytuacji np. sprzeczności zidentyfikowanych w wynikach wcześniejszych badań, lub niewielkiej liczby badań z danego obszaru.

Rekomendowane jest sformułowanie precyzyjnych hipotez dotyczących relacji między badanymi zmiennymi, na bazie teorii psychologicznych i przeglądu wyników poprzednich badań. Ważne jest, aby hipotezy jasno wskazywały, że analizie podlegać będzie związek, relacja lub korelacja między zmiennymi. Błędem jest używanie słowa „wpływ”, które zarezerwowane jest dla badań eksperymentalnych. Hipotezy powinny być sformułowane z użyciem terminów teoretycznych np. „Negatywny klimat organizacyjny pozwala przewidywać poziom stresu pracowników”, „Wysoki poziom zagrożenia stereotypem wieku będzie przewidywał wysoki poziom stresu pracowników organizacji należących do grupy starszych dorosłych”, „Im wyższy poziom lęku, tym niższy poziom samooceny kompetencji przywódczych”. Jeśli projekt jest replikacją badania opisanego w literaturze na nowej próbie osób badanych, należy uzasadnić znaczenie teoretyczne wprowadzenia nowej próby i wskazać, dlaczego z punktu widzenia teorii ważne jest wykonanie takiej replikacji.

2. Solidny projekt badania

Dobór zmiennych, które będą analizowane, powinien wynikać z hipotez badawczych/pytań badawczych oraz zarysowanego we wstępie kontekstu teoretycznego. Tak samo powinno zostać uzasadnione mierzenie i wykorzystanie w późniejszych analizach zmiennych ubocznych kontrolowanych ważnych dla analizowanych relacji zmiennych głównych. Ocena jakości projektu badawczego NIE wynika wyłącznie z liczby zmiennych uwzględnionych przez osobę studencką tylko z ich ścisłego powiązania z kontekstem teoretycznym. Przykładowo, proste badanie korelacyjne z kilkoma zmiennymi, które odpowiada na ważne i/lub nowe pytania teoretyczne i/lub aplikacyjne jest w pełni wystarczające w ramach pracy magisterskiej.

3. Trafna operacjonalizacja zmiennych

Rekomendowane jest korzystanie z wcześniej przetestowanych i opublikowanych sposobów pomiaru zmiennych teoretycznych głównych i ubocznych kontrolowanych (kwestionariuszy, ankiet, metryczki). Można także korzystać z narzędzi zamieszczonych w repozytoriach z otwartym dostępem np. www.testarchiv.eu). Niezbędne jest tutaj wskazywanie autorów oryginalnych narzędzi oraz autorów polskich wersji językowych lub innych informacji pozwalających rozpoznać kwestię praw autorskich. Kluczowe znaczenie ma wymóg przestrzegania praw autorskich do narzędzi psychologicznych oraz uzyskanie zgody na ewentualne modyfikacje lub odstępstwa od oryginalnej procedury badania (np. zastosowanie narzędzi w formie online). Prezentując informacje o zastosowanym narzędziu wymagane jest podanie liczby zawartych w nim stwierdzeń, skali odpowiedzi, a także zweryfikowanie jego rzetelności w badaniu własnym. Treść użytych

narzędzi, które zostały adaptowane na potrzeby konkretnej pracy, lub zostały zmodyfikowane albo opracowane w całości przez autorkę/autora pracy magisterskiej należy zaprezentować w załącznikach do pracy. Nie należy zamieszczać w całości narzędzi z wydawniczego dostępu (tj. których wydawcą jest np. Pracownia Testów Psychologicznych PTP, lub które zostały opublikowane w artykułach, książkach lub na stronach internetowych). Dobrą praktyką jest używanie inkluzywnego języka we wszystkich materiałach badawczych. W przypadku tworzenia własnych narzędzi dobrą praktyką jest wykonanie badania pilotażowego w celu określenia struktury wewnętrznej, rzetelności i trafności narzędzia. We wstępie teoretycznym należy w takim przypadku uzasadnić konieczność tworzenia własnego narzędzia na podstawie identyfikacji luk w dotychczasowych sposobach pomiaru zmiennej.

4. Adekwatny dobór próby i jej wielkości

Wielkość próby powinna być adekwatna do oczekiwanej siły efektu. W psychologii większość relacji między zmiennymi ma umiarkowaną siłę, dlatego próby badawcze powinny być odpowiednio duże. Wielkość próby powinna być uzasadniona, a proces decyzyjny prowadzący do jej ustalenia należy opisać w pracy w podrozdziale „Metoda / Osoby badane”. Dobrą praktyką jest określenie wielkości próby przed badaniem z wykorzystaniem dostępnych narzędzi statystycznych (np. G*Power) lub praktyki badawczej wynikającej z wcześniejszych badań. Dobrą praktyką jest szczegółowe opisanie, ile osób wzięło udział w badaniu oraz wyniki ilu osób zostały włączone do analizy. Jeśli jakieś wyniki zostały wykluczone z analiz należy opisać co uzasadnia kryteria wykluczenia lub włączenia. Dobrą praktyką jest opracowanie tych kryteriów przed rozpoczęciem badania i/lub analiz danych. Dodatkowo przed przeprowadzeniem badania należy określić, czy będą stosowane miary sprawdzające uważne branie udziału w badaniu oraz, w razie potrzeby, czy będą one stanowić kryterium wykluczające z analiz określonych danych. Proces rekrutacji uczestników musi być przejrzysty i zgodny z zasadami etycznymi (świadoma zgoda, prawo do wycofania się z udziału w badaniu bez utraty profitu, procedura odkłamania). Należy jak najdokładniej ten proces opisać w pracy w części „Metoda”.

5. Przemyślana analiza danych

Analiza danych powinna być podporządkowana postawionym w pracy hipotezom – należy zastosować najprostsze analizy biorąc pod uwagę postawione hipotezy i sposób pomiaru zmiennych. Należy wskazać programy statystyczne i ich wersje użyte do analizy danych. Analiza dodatkowych zależności, niewskazanych wcześniej w hipotezach (pre-rejestracji) jest możliwa, ale musi być wyraźnie wskazane, że analizy te mają eksploracyjny charakter i zostały wykonane *ad hoc*.

Pierwszym krokiem analizy powinna być walidacja poprawności zbioru danych, przygotowanie wskaźników zmiennych oraz ich opis statystyczny. Dobrą praktyką jest uprzednie sprawdzenie znaczenia zmiennych ubocznych kontrolowanych. Następnie powinny być wykonane testy statystyczne pozwalające na weryfikację hipotez. Dobrą praktyką jest wskazanie uzasadnienia zastosowanych testów.

Zgodnie z obowiązującym standardem nie należy prezentować wartości liczbowych statystyk jednocześnie w tabelach i w tekście – wystarczy jedna z tych form. Na przykład – jeśli wartości współczynników regresji beta zostały zamieszczone w tekście nie prezentujemy ich już w tabeli. Nie ma potrzeby ilustrowania zależności korelacyjnych w postaci wykresów rozrzutu.

Zbiór danych powinien być przygotowany w sposób jasny i przejrzysty. Wszystkie zmienne zbiory powinny być opisane za pomocą etykiet i etykiet wartości, w formacie pozwalającym na powtórzenie wykonanych analiz. W bazie danych powinny być zebrane ostateczne wskaźniki zmiennych (sumy lub średnie), a nie tylko surowe wyniki jako odpowiedzi na poszczególne itemy kwestionariuszy.

6. Odpowiednia dyskusja wyników

Dyskusja wyników powinna odnosić uzyskane wyniki do postawionych problemów badawczych i hipotez. Powinny zostać wskazane podobieństwa i różnice w stosunku do wyników prezentowanych w literaturze przedmiotu. Należy również podjąć rozważania nad czynnikami, które mogły w zrealizowanym badaniu uwarunkować powstałe różnice. Ze względu na korelacyjny charakter zależności należy precyzyjnie opisywać wnioski płynące z uzyskanych wyników, by unikać wyciągania nieuprawnionych wniosków przyczynowo-skutkowych. Wymagane jest omówienie ograniczeń oraz wad zastosowanej operacjonalizacji, zastosowanego schematu badania, sposobu rekrutacji osób badanych i charakterystyki próby. Dyskusja powinna zawierać implikacje teoretyczne oraz implikacje praktyczne. Warto wskazać także ograniczenia generalizowalności wyników, jak również kierunki dalszych badań.

Badania jakościowe²

Tytuł pracy

W przypadku badań jakościowych tytuł może zawierać informację o jakościowym charakterze przeprowadzonych badań.

Określenie celu badania oraz pytań badawczych

Praca powinna zawierać jednoznacznie sformułowany cel badania wraz z wykazem stawianych pytań badawczych. Kluczowa jest zgodność między celem badania a wybraną metodologią jakościową oraz adekwatność stawianych pytań badawczych wobec celu badania.

Wybór metodologii jakościowej

Praca powinna zawierać uzasadnienie wyboru metodologii badań jakościowych np. w formie przeglądu wcześniejszych badań dotyczących badanego zjawiska, ze wskazaniem na lukę badawczą i kontekst teoretyczny, który uzasadnia wybór jakościowych metod badawczych.

²Levitt, H. M., Motulsky, S. L., Wertz, F. J., Morrow, S. L., & Ponterotto, J. G. (2017). Recommendations for designing and reviewing qualitative research in psychology: Promoting methodological integrity. *Qualitative Psychology*, 4(1), 2–22. <https://doi.org/10.1037/qup0000082>

O'Brien, B. C., Harris, I. B., Beckman, T. J., Reed, D. A., & Cook, D. A. (2014). Standards for reporting qualitative research: a synthesis of recommendations. *Academic medicine: journal of the Association of American Medical Colleges*, 89(9), 1245–1251. <https://doi.org/10.1097/ACM.0000000000000388>

Tong, A., Sainsbury, P., & Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *International journal for quality in health care : journal of the International Society for Quality in Health Care*, 19(6), 349–357. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzm042>

Metodyka badania

- **Ujęcie teoretyczne**

Praca powinna zawierać opis ramy teoretycznej badania (np. interpretatywizm, konstruktywizm) oraz wybranej metody analiz danych (np. analiza tematyczna, teoria ugruntowana).

- **Charakterystyka próby**

Praca powinna zawierać informacje na temat liczebności próby wraz z uzasadnieniem jej wielkości (np. nasycenie danych) oraz zawierać opis istotnych dla podejmowanego problemu badawczego charakterystyk uczestników.

- **Procedura rekrutacji uczestników badania oraz ewentualne trudności w pozyskiwaniu uczestników**

Praca powinna zawierać opis procesu rekrutacji, w tym opis sposobu doboru uczestników (np. dobór celowy, śnieżna kula). Praca powinna zawierać informacje o ewentualnych trudnościach w procesie rekrutacji, np. ile osób odmówiło udziału w badaniu i jakie były tego przyczyny.

- **Opis procedury badawczej**

Praca powinna zawierać opis warunków i przebiegu procesu gromadzenia danych (np. informacje o miejscu prowadzenia badań, czas trwania badania, ilość spotkań etc.), szczegółowy opis narzędzi badawczych (np. scenariusz wywiadu) i procesu ich opracowania, sposób rejestracji danych (np. nagrania audio), informacje o tym, kto zbierał dane).

- **Opis procedury analitycznej**

Praca powinna zawierać opis procedury analitycznej zgodnie z wybraną metodą jakościowej analizy danych (np. transkrypcja danych, opis techniki kodowania, oprogramowanie używane do analizy (MAXQDA, NVivo, ATLAS.ti), strategie kontrolne). Dodatkowo, praca powinna uwzględniać refleksję na temat wpływu prowadzących badanie na proces zbierania i analizy danych.

Wyniki badania

Opisując wyniki badań jakościowych należy dbać o zachowanie spójności między prezentowanymi wynikami i wnioskami a celem badania i przyjętym ujęciem, zapewniając w ten sposób rzetelność i przejrzystość analiz. Wyniki powinny być poparte cytatami z wypowiedzi osób badanych, aby umożliwić osobom recenzującym bezpośredni wgląd w dane źródłowe. W przypadku danych z wywiadów rekomendowane jest załączanie (za zgodą osób badanych) zbioru zanonimizowanych transkrypcji. Ważne, by w wynikach uwzględniać sprzeczne lub odmienne przykłady (tzw. „negative cases”), które mogą rzucać nowe światło na interpretację wyników.

Dyskusja wyników

Dyskusja wyników powinna odnosić wyniki badania własnego do celu badania i postawionych pytań badawczych.

Wnioski z badań jakościowych powinny być ostrożne i uwzględniać ograniczenia badania, w tym:

- ograniczenia metodologiczne badań jakościowych,
- ograniczenia związane z wielkością i typem próby,
- ograniczenia związane z przyjętą procedurą analityczną.

Wnioski z badań powinny być interpretowane w kontekście wcześniejszych badań i teorii. W przypadku rozbieżności z wcześniejszymi ustaleniami warto zaproponować możliwe wyjaśnienia tych różnic. Rekomendowane jest wskazanie na możliwe implikacje teoretyczne i praktyczne.

Badania replikacyjne

1. Uzasadnienie podjęcia się replikacji badania

Jeśli praca magisterska opiera się na replikacji, ocenie podlega sposób uzasadnienia podjęcia się replikacji konkretnego badania. Praca powinna prezentować oryginalny problem naukowy, którego rozwiązaniem w przypadku tego typu rozprawy może być dobrze uzasadniona replikacja poprzedniego badania. Przedmiotem pracy magisterskiej raczej nie powinna być replikacja badania, które było już wielokrotnie replikowane lub znalazło się w jednym z projektów replikacyjnych (np. ManyLabs), chyba, że osoba studiująca potrafi to dobrze uzasadnić.

2. Jasna identyfikacja oryginalnej hipotezy badawczej

Badanie replikacyjne powinno precyzyjnie odtwarzać oryginalną hipotezę lub pytanie badawcze. Przed rozpoczęciem należy przeanalizować oryginalną pracę, aby w pełni zrozumieć kontekst, kluczowe pojęcia i przewidywania.

3. Dokładny projekt badania oparty na oryginale

Projekt badania replikacyjnego powinien ściśle odtwarzać projekt oryginalny, zarówno w odniesieniu do metodologii, jak i procedur. Jeżeli niektóre zmiany są nieuniknione (np. różnice kulturowe, czasowe), należy je jasno opisać i uzasadnić, wyjaśniając, jak i dlaczego mogą wpływać na wyniki.

4. Adekwatny dobór próby i jej wielkości

Wielkość próby powinna być adekwatna do oczekiwanej siły efektu, aby umożliwić zweryfikowanie hipotez. Osoba studiująca dba o to, by wielkość próby była wystarczająco duża, aby możliwe było uprawnione wyciąganie wniosków z uzyskanych wyników. Dobrą praktyką jest, aby praca poprzedzona była określeniem wielkości próby przed badaniem korzystając z dostępnych narzędzi (np. G*Power). Proces rekrutacji uczestników musi być przejrzysty i zgodny z zasadami etycznymi, a także uwzględniać losowy przydział uczestników do grup (chyba, że ze względu na charakter badania dobór do prób jest celowy).

5. Wysoka kontrola eksperymentalna

Osoba studiująca powinna określić przed przeprowadzeniem badania czy będzie stosować miary sprawdzające uważne branie udziału w badaniu i określa czy będzie to kryterium wykluczania z analiz określonych danych. W badaniu replikacyjnym należy uwzględnić miarę efektywności manipulacji (chyba, że ze względu na charakter badania nie jest to możliwe – np. eksperyment terenowy). Należy dążyć do użycia materiałów takich samych jak w oryginalnym badaniu, aby zminimalizować różnice metodologiczne, które mogą wpływać na możliwość replikacji wyników.

6. Przemysłana analiza danych

Analiza powinna wiernie odtwarzać oryginalne podejście do analizy danych, wykorzystując takie same metody statystyczne i wskaźniki, jak w pierwotnym badaniu. Osoba studiująca powinna wyraźnie rozdzielić analizy główne od ewentualnych analiz dodatkowych lub eksploracyjnych. Wyniki powinny być rzetelnie i transparentnie raportowane, niezależnie od tego, czy są zgodne z oryginalnymi wynikami, czy nie. Należy uwzględnić wszystkie ewentualne problemy, które mogły wystąpić podczas replikacji oraz dokładnie opisać ewentualne różnice w procedurach, które mogły wpłynąć na różnice w wynikach.

7. Odpowiednia dyskusja wyników

Wnioski powinny być wyciągane ostrożnie i uwzględniać wszelkie różnice między badaniem replikacyjnym a oryginałem. Wnioski z badania własnego powinny być odniesione do wniosków z badań opisanych w literaturze oraz do teorii. Należy jasno określić ograniczenia, które mogły mieć wpływ na wyniki (np. różnice w populacji, zmiany w czasie) i omówić ich potencjalne konsekwencje dla interpretacji wyników. Dyskusja powinna zawierać także omówienie implikacji opisywanego badania, które można podzielić na implikacje na dotyczące teorii, dotyczące zastosowań psychologii oraz dotyczące przyszłych badań (krótki opis lepszego niż raportowane badania).

Jednopodmiotowe schematy eksperymentalne³

W badaniach opartych na jednopodmiotowych schematach eksperymentalnych (metodologia wywodząca się głównie z analizy zachowania, ang. Behavior Analysis) zaleca się stosowanie następujących planów badawczych: schemat AB (korelacyjny), schematy ABA lub ABAB, schematy z wykorzystaniem pomiaru kilku poziomów wyjściowych zachowania oraz schematy eksperymentalne ze zmieniającym się kryterium.

Kluczowe znaczenie ma precyzyjne zdefiniowanie modyfikowanego zachowania oraz szczegółowy opis wprowadzanej interwencji. Ważne jest także zapewnienie rzetelności badania poprzez obliczenie wskaźników zgodności pomiędzy osobami obserwującymi zachowanie (jeżeli istnieją przesłanki wskazujące na możliwość niskiej rzetelności pomiaru).

Do analizy wyników rekomenduje się stosowanie technik graficznej (wizualnej) analizy danych z zakresu analizy zachowania. Rekomendowana jest graficzna prezentacja wyników badania wraz z prezentacją danych surowych o ile jest to możliwe. Szczególnie istotne jest dokładne zaraportowanie procesu graficznej analizy danych, w tym użytych technik oraz zastosowanych kryteriów.

W raportowaniu wyników badań opartych na jednopodmiotowych schematach eksperymentalnych pomocne mogą być wytyczne SCRIBE (patrz także Kratochwill i in., 2021).

³ Rekomendowana literatura:

Cooper, J. O., Heron, T. E., & Heward, W. L. (2020). *Applied behavior analysis*. Pearson UK.

Kazdin, A. E. (2011). *Single-case research designs: Methods for clinical and applied settings* (2nd ed.). Oxford University Press.

Kratochwill, T. R., Horner, R. H., Levin, J. R., Machalicek, W., Ferron, J., & Johnson, A. (2021). Single-case design standards: An update and proposed upgrades. *Journal of School Psychology, 89*, 91-105.

Tate, R. L., Perdices, M., Rosenkoetter, U., Shadish, W., Vohra, S., Barlow, D. H., ... & Wilson, B. (2016). The single-case reporting guideline in behavioural interventions (SCRIBE) 2016 statement. *Physical Therapy, 96*(7), e1-e10.